

ovšem utvořena byla pro Čechy, ale platí i pro Moravu, kdežto na Slezsko se hodí již méně, a na Lužice, země záhy poněmčené a náležející ke koruně České jen kratší dobu, skoro nic. Milerádi však uznáváme, že jiného východiska tu nebylo, poněvadž přináležení obou Lužic k České koruně nic nezměnilo na právní povaze Českého státu i na vývoji českého ústavního práva.

Po stručném charakterisování právního vývoje a jednotlivých pramenů nejstarší doby spisovatel přechází k době druhé (od XIII. stol. do r. 1627, resp. 1628) a probírá postupně všechny právní prameny, uváděje na počátku každé kapitoly příslušnou literaturu. Podobný postup zachován je i při periodě třetí, kde ve zvláštních kapitolách věnována pozornost literatuře českého práva a jeho dějinám a pak studiu právnímu a přednáškám o českém právu.

Vzhledem k tomu, že nemáme dosud žádné bibliografie literatury o českých právních dějinách, a že práce Kaprasova tuto bibliografii skutečně podává, a sice velmi pečlivě, sluší pomůcku Kaprasovu jen vítati.

K celku se tedy ještě vrátíme.

K. K.

Právo německé.

Woldemar Lippert, Urkundenbuch der Stadt Lübben. I. Band: Die Lübbener Stadtbücher 1382—1526. (Urkundenbuch zur Geschichte des Markgraftums Niederlausitz II.) Drážďany 1911. Stran LIV a 254.

V Dolní Lužici mají ze starší doby regesta listin dějin země se dotýkajících vydaná péčí Worbsovou (*Inventarium diplomaticum Lusatiae inferioris, Verzeichnis und wesentlicher Inhalt der bis jetzt über die Niederlausitz aufgefundenen Urkunden, Lübben 1834 bez rejstříku*). Vyšlý první díl obsahuje regesta z let 873—1620. Koncem devatenáctého století začal vycházeti péčí stavů dolnolužických diplomatů Dolní Lužice. Není uspořádán chronologicky nebo dle obsahu, nýbrž jest uspořádán místně. První svazek vydaný roku 1897 péčí Theunerovou obsahoval listiny kláštera Novocelického a jeho majetku se týkající. Vydání toto obsahující 180 listin z let 1243—1532 a zlomky dvou urbářů z XV. století nemá bohužel zase žádný rejstřík. Po Theunerovi převzal další vydávání diplomatů dolnolužického Lippert. Setrval při původním rozdělení dle míst a vydal jako první svou část v druhém díle lubínské dvě nejstarší knihy městské z let 1382—1473 a 1473—1538, z nich druhou však pouze do roku 1526 s připojením několika mladších zápisů.

Vydání opatřeno jest obsírným úvodem. V něm nejprve podán jest přehled zachovaných knih městských v Dolní Lužici, zvláště v Kalavě, Žemru, Lukovu, Běskovu a Gubíně. Knihy ty nevykazují ze starší doby žádného zvláštního rozčlenění, nýbrž dělí se jako ve většině venkovských menších měst na všeobecnou knihu městskou a knihu účetní. Písařem býval nejčastěji učitel. Jazyk v starší době, do polovice XIV. století jest latinský, od té doby německý. Zápisy knihovní jako i u nás podávaly pouze důkaz, byly tedy rázu deklarativního a nikoliv konstitutivního.

V Lubíně samém zůstalo ze starší doby jen málo knih. Zachovány jsou zvláště městské knihy 1382—1473, 1473—1538, kniha missiv 1540 až

1567, radní protokoly 1658—1660, a svědectví o rodě 1670—1709. Ostatní jsou mladšího data. Nejstarší ze zachovaných knih jest kodex pergamenový. Obsahuje nejprve chronologicky různé zápisy, potom dvě skupiny dle obsahu první o nadání duchovních a druhou, v níž převládají zápisy o penězích patřících t. zv. Elendengilde (exules), a na konci zase zápisy chronologickým způsobem. Starší zápisy jsou uváděny formulí Wir ratmanne und gesworne . . . pozdější v XV. století dle předmětu buď wir bürgermeister und ratmanne aneb wir bürgermeister und geschworene.

Druhá kniha jest kodex pergamenový a papírový. Uspořádání jest většinou chronologicky, obsahově jest tam pouze rubrika zvláštní o listech o rodu od roku 1539. Zápisy této knihy jsou vesměs zápisy před radou (wir bürgermeister und ratmanne).

K pečlivému vydání těchto dvou knih připojeny jsou ještě jména tratí a míst v nejbližším okolí Lubína a obširný rejstřík osobní a místní.

J. Kapras.

J. Krebs, Rat und Zünfte der Stadt Breslau in den schlimmsten Zeiten des 30jährigen Kriegs. Darstellungen und Quellen zur schlesischen Geschichte, sv. XV. Vratislav 1912. Stran 134.

Otázkou poměru rady a cechů ve Vratislavi zabýval se již Dierfeld v práci Rat u. Gemeinde in Breslau vor der preussischen Besitzergreifung 1909 (srov. Sborník 1912, str. 422). Krebs líčí ve svrchu uvedené práci význam poměru toho na celou politiku vratislavskou v letech 1632—1636, v době, kdy vratislavští pokusili se o provozování samostatné politiky, která ovšem skončila úplně nešťastně, protože přidrželi se vždy strany prohrávající.

Úvodem k tomuto vylíčení jest stručný přehled vzrůstu moci zeměpanské po bitvě na Bílé hoře, kdy sice ve Slezsku nebylo lze provésti plně změnu, jako se to stalo v Čechách a na Moravě, vzdor různým radám k tomu směřujícím, kdy však přece všude a také ve Vratislavi moc krále a jeho úradů sesílila. Již tehdy jednalo se mezi jiným o to zbaviti Vratislav hejtmanství knížetství vratislavského, které dlouho již v zástavě měla. Tehdy k tomu ještě nedošlo. Zůstalo to však pro nejbližší budoucnost a hned po míru pražském (1635) k tomu skutečně došlo. Nešťastná politika nejen Vratislavi, nýbrž také většiny stavů slezských vůbec měla po válce sasko-švédské i jinak neblahé následky pro Slezsko, zvláště v otázce náboženské. Zásady akordu saského silně jsou přistříženy. Král obmezil svobodu náboženskou pouze na knížata slezská a město Vratislav; stavovští páni a bezprostřední knížetství jí nepožívali, vůči nim měl král ius reformandi, kterého v plné míře užil. Ale ani ve Vratislavi nebylo úplně svobody náboženské dbáno, i tam protireformace — ovšem nenásilně — zasáhla.

Jinak lze shrnouti poměr rady a cechů ve Vratislavi prostě tak, že rada i v této době representovala živel aristokratický — většina rodin, z nichž rada brána, měla statky lenní a usilovala o titul šlechtický — cechové demokratický. Rada vedla tu celou politiku, byla však donucována veřejným míněním, jemuž cechové a jich cechmistři úplně podléhali k různým obrátům, ne vždy prospěšným. Při tom na váhu ovšem padalo, že lid

vratislavský byl většinou protestantský, a tudíž přirozeně tíhl spíše ke Švédům a Sasům, nežli k vojskům císařským.

Práce Krebsova jest pracována na základě obsáhlého materialu archivního a skytá proto velmi mnoho nových, dosud neznámých podrobností.

J. Kapras.

Říšské dějiny rakouské.

B. Rieger. *Říšské dějiny rakouské*. (Dějiny státního vývoje a veřejného práva.) Vydání posmrtné pro potřeby posluchačův universitních opatřil prof. Karel Kadlec. Knihovna Všehrdu sv. II. (Druhé vydání.) V Praze 1912. Stran XII a 325.

Po krátké době čtyř let bylo první vydání učebnice Riegrovy, vydané po smrti jeho professorem Kadlecem, rozebráno. Nové vydání pořízeno beze vší změny prostým otiskem staršího vydání. Pouze tiskové chyby vydání staršího opraveny. Opomenutím způsobeno, že na titulním listě nové vydání jako druhé nebylo označeno. Korekturu vydání opatřil syn zvěčnělého profesora Bohuše Riegra Václav svob. p. Rieger. Doufáme, že professor Kadlec záhy, jak zmiňuje se v úvodě, opatří nám své říšské dějiny rakouské, v nichž bude zajisté přihlédnuto i k těm otázkám, k nimž Riegrova učebnice, jejíž základ sestaven již před lety, nepřihlíží, jako k vývoji bernictví, otázce jazykové a p.

J. Kapras.

A. O. Zeithammer, *Zur Geschichte der böhmischen Ausgleichsversuche* (1865—71). II. Teil. Ministerium Hohenwart. Prag 1913. Stran 124.

V krátké době po vydání prvního dílu své práce, která vzbudila velikou pozornost na všech stranách, a o níž bylo svého času (Sborník v. pr. a st. XIII. str. 73) referováno, vydal professor Zeithammer díl druhý, závěrečný. Podával-li již první díl plno vzácného nového materialu, lze to o druhém díle říci s ještě větším oprávněním.

Fundamentálky a řada umluvených tehdy zákonů tvoří vrchol českých státoprávních bojů, kdy zdálo se, že snahy české budou korunovány výsledkem. V právních dějinách českých bude vyrovnání za Hohenwarta vedle kabinetního listu z 8. dubna 1848 tvořiti stěžejné body českých bojů proti centralisaci ústavní v mocnářství Habsburském. Ve vyličení Zeithammerově, podávajícím stručný přehled celých dějin tohoto vyrovnání a rozšiřujícím se tam, kde buď spisovatel sám jako osobní svědek událostí podrobně jest informován aneb kde podařilo se mu novými doklady dosavadní zprávy rozhojnit a doplnit, nabývá celý akt nového objasnění a nového osvětlení. Jednání tehdejší stává se zcela přirozeným výsledkem různých příčin a vlivů, vedeno jsouc obezřetně; jeho jedinou vadou bylo, že vyjednávající si neuvědomili, kolik a jak silných živlů se postaví v říši i mimo ní proti jich úmluvám. Nebyla to žádná romantická politika, za jakou ji dnes vydávají někteří politikové, byla to politika národem jednomyslně schvalovaná, politika opřená o právní přesvědčení národa, jasně vědomá svého cíle a politika vedená velikými duchy. Proč se nedařila, toho příčiny lezely mimo dosah vedoucích.